

Podręcznik do nauki języka białoruskiego

Анна Грэсь, *Беларуская мова. Дапаможнік па беларускай мове для студэнтаў рускай філалогіі*, Беласток 2012, сс. 210

W Katedrze Filologii Białoruskiej Uniwersytetu w Białymstoku po raz pierwszy ukazał się podręcznik do nauki języka białoruskiego na poziomie lektoratu

adresowany do studentów filologii rosyjskiej. Poprzednie materiały do nauki języka białoruskiego przeznaczone były dla studentów filologii białoruskiej I i II roku studiów¹.

Praca mgr Anny Grześ składa się z 5 rozdziałów głównych (s. 6–202), słownika terminologii lingwistycznej (s. 203–206) oraz wykazu wykorzystanej literatury (s. 207–210). Godna uwagi jest dobrze przemyślana dydaktyczna kompozycja książki oraz jej kompleksowość. Autorka obrała sprawdzoną metodę nauczania i słusznie proponuje nauczanie języka białoruskiego od zapoznania się z podstawową leksyką. W pierwszym rozdziale podręcznika uwadze czytelnika proponuje się 15 tematów leksykalnych, wśród nich takie zagadnienia jak *Прывітанні, знаёмства, пачатак размовы; Майленчы этыкет; Навука, адукацыя; Месяцы, поры года, даты; Сям'я; Дом, кватэра; Харчаванне; Магазины*. Każdy blok leksykalny skonstruowany został analogicznie, tzn. mieści w sobie słownik nowych słów i zwrotów, typowe dla prezentowanej leksyki czasowniki wraz z koniugacją i przykładami użycia w zdaniach, wzorcowe dialogi i jednocześnie zadania dla studentów związane z konstruowaniem analogicznych wypowiedzi i scen sytuacyjnych, związły tekst, w którym nowo poznana leksyka jest zastosowana oraz pytania i polecenia do tekstu.

Trafnym zabiegiem dydaktycznym było powiązanie tematów leksykalnych z ćwiczeniami z zakresu morfologii (np. przy temacie leksykalnym *Мова, майленне* wprowadza się czasownik i zaimek osobowy, a zagadnienie przymiotnika i rzeczownika realizuje się m.in. przy temacie *Рысы, уласцівасці*), wprowadzenie zwrotów frazeologicznych związanych tematycznie z realizowaną leksyką. Proponuje się też studentom ćwiczenia z przekładu tekstów z języka polskiego na język białoruski lub z języka białoruskiego na polski.

Tak skomponowany rozdział I umożliwia nauczanie języka białoruskiego poprzez rozwijanie sprawności czytania, rozumienia, pisania, mówienia i tłumaczenia, jak też pogłębianie sprawności językowej i gramatycznej.

Rozdział II zatytułowany *Тэксты для аналізу* obejmuje poszerzające wiedzę studentów dodatkowe teksty, które stopniowo zapoznają z geografią, przyrodą Białorusi, jej historią, literaturą, zwyczajami, obrzędami, świętami ludowymi i chrześcijańskimi. W tej części podręcznika znajdziemy informację o postaciach historycznych, przedstawicielach oświaty, kultury, literatury, takich jak: Eufrozyna Połocka, Franciszek Skaryna, Jakub Kołas, Janka Kupała, Konstanty Kalinowski. Ciekawostką zamieszczoną w II rozdziale jest fragment ballady „Świtez” Adama Mickiewicza w przekładzie na język białoruski (s. 88–89). Do każdego tekstu Autorka przygotowała szereg pytań, ustnych i pisemnych zadań utrwalających nowo wprowadzony materiał. W rozdziale II wykorzystano artykuły z białoruskojęzycznej prasy współczesnej ukazującej się na Białostocczyźnie i wydawanej na Białorusi, w mniejszym stopniu wykorzystano teksty o charakterze literackim, artykuły popularno-naukowe, a także nieodzowne w dzisiejszej dobie technologii teksty ze

¹ Людміла Сегень, *Беларуская мова. Дапаможнік для студэнтаў беларускай філалогіі. I курс*, Беласток 2007 oraz Аліна Філіновіч, *Беларуская мова. Дапаможнік для студэнтаў беларускай філалогіі. II курс*, Беласток 2007, oba podręczniki pod redakcją naukową dr hab. Haliny Twaranowicz, prof. UwB.

stron internetowych. Szczegółowy wykaz źródeł Autorka umieściła w końcowej części książki.

W dalszych partiach materiału uwaga jest kierowana na zagadnienia fonetyczne (rozdział *Фанетыка*). Zwraca się uwagę m.in. na artykulację spółgłosek stwardniałych, twardą wymowę spółgłosek *д, т*, specyfikę wymowy białoruskiej spółgłoski frykatywnej *з* oraz spółgłosek wzdłużonych *нн*. Zagadnienia fonetyczne opatrzone są odpowiednimi ćwiczeniami rozwijającymi sprawność czytania, rozumienia, mówienia.

Podręcznik zawiera również wybrane zagadnienia ortografii białoruskiej (rozdział *Артаграфія*). Umieszczono tu takie tematy jak: *akanie, jakanie, ciekanie* i *dziekanie*, zasady pisowni *u* niezgłoskotwórczego [ʎ], pisownia znaku miękkiego, rozdzielającego i apostrofu. Materiał ortograficzny opatrzone został zwięzłym komentarzem. Nowo wprowadzane zagadnienia są zrozumiale objaśnione i poparte przykładami. Materiał ortograficzny dopełniają liczne ćwiczenia, a cechy swoiste języka białoruskiego są podkreślane przez zestawienie, porównanie z językiem rosyjskim i polskim.

W następnym rozdziale, zatytułowanym *Марфалогія*, reguły gramatyczne podane są w postaci przejrzystych tabel. W zwięzłej formie umieszczono najważniejsze informacje o zaimkach osobowych i dzierżawczych, liczebnikach głównych i porządkowych, przedstawiono wzory odmian przymiotników, tabele z deklinacją rzeczowników, koniugacją czasowników regularnych i nieregularnych. Omówieniu każdego zagadnienia gramatycznego towarzyszą przykłady oraz ćwiczenia.

Taka konstrukcja podręcznika wychodzi naprzeciw oczekiwaniom studentów i wykładowców, gdyż wyznacza kierunki i techniki prowadzenia zajęć. Zaproponowane zadania i ćwiczenia leksykalno-gramatyczne mają charakter twórczy. Pozwalają utrwalić teksty, leksykę, zasady ortograficzne, wdrażają do używania w sposób gramatycznie poprawny nowego materiału leksykalno-gramatycznego i kontrolują jego opanowanie.

Kolejną ciekawostką zastosowaną w książce było użycie białoruskich wzorów, symboli i ornamentów dla oddzielenia od siebie poszczególnych rozdziałów podręcznika, tematów leksykalnych, ćwiczeń. Ornamenty mają swoje znaczenie, swój przekaz i treść. Użyte w opracowaniu symbolizują m.in. ziemię-karmicielkę, przodków, silną rodzinę, pracę, obudzoną do życia przyrodę, drzewo-życia. Symbol umieszczony na okładce to wzór „Роднай Беларусі”.

Właściwie dobrany układ materiału oraz jego kompleksowość umożliwia studiowanie przedstawionych zagadnień praktycznie od podstaw. Podręcznik przeznaczony jest dla studentów filologii rosyjskiej, ale trafnie dobrane bloki leksykalne, przystępnie podany materiał ortograficzny i gramatyczny sprawiają, że recenzowaną książkę można polecić studentom innych kierunków, licealistom, nauczycielom i wszystkim tym, którzy chcą poznać język białoruski, zapoznać się z historią, kulturą, literaturą, obrzędami naszych Sąsiadów-Białorusinów.

Podręcznik opracowany przez Annę Grześ niewątpliwie zasługuje na wysoką ocenę pod względem merytorycznym, dydaktycznym i edytorskim, świadczy też o dużej kompetencji językoznawczej i kulturowej Autorki.

Alina Filinowicz
Białystok